

ИЗЛОЖБА НА ДЕЛА ОД ЈАН САУДЕК, ВО МУЗЕЈОТ НА СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ

Претставување низ рачно обоени принтови

Изложбата остава впечаток на длабоко, реалистично, а истовремено фантастично обработување на добропознатите теми од политичкиот, интимниот и од либералниот животен пат на уметникот

МАРИЈА СТОЈЧЕСКА

Како што романтизмот кон крајот на 18 век познат уметнички и книжевен правец, храбро успеа да направи пресвртница во тековите на уметноста, така Јан Саудек (роден во Прага во еврејско семејство во 1935 г.) на вешт и единствен начин го создаде својот смел фотографски универзум исполнет со извесна доза хумор, физички копнеж и очај. Во просторот на Музејот на современата уметност во Скопје, поставена е изложба на дел од колекцијата на многубројните и светски познатите принтови на мајсторот од чешко потекло кој со незапирливиот експлозивен порив го претставува секо бремено од своето живоотно искуство. Се разбира и траумите што ги преживува тој и неговиот народ од времето на Втората светска војна. Сè е отсликано низ рачно обоените и црно-белите принтови. Она со што оваа изложба остава впечаток е длабокото, реалистично, истовремено и фантастично обработување на добро познатите теми од политичкиот, интимниот, сентименталниот и либералниот животен пат на уметникот, кој одвреме-навреме се конфронтира со стегите на комунистичкиот режим.

Во тој строг и дисциплиниран политички режим Саудек успешно, но со револтиран дух го привлекува вниманието на светските уметнички кругови, и тоа не само низ

Делата на Јан Саудек предизвикаа голем интерес кај македонската публика

своите слики, туку и низ слободното портретирање на неговиот екстрортертен, „измамнички“ и креативен животен стил кој се рефлектира и фокусира во базичната врска на љубовта, слободата и еротската поврзаност на ликовите од неговиот живот преточени во фотографските принтови. Своевидниот документарен карактер на оваа негова уметност е презентираан низ еден магичен насликан свет во чии преградки живеат голи или полуголи (најчесто жена) фигури кои се одраз на оригиналната творечка имагинација и што ја враќаат довербата во уметноста и нејзините текови во новиот век. Доволно експлоатирани и применети техники како што се: фо-

тографија, камера, светло, хемиски средства, оптика и сл., Саудек ги употребува со полн ентузијазам, при што бојата иако изгледа помалку кичесто, сепак, живее со филозофијата дека таа е, всушност, најблизу до онаа констатација како полесно го гледаме светот во кој живееме како што си кажал: „Сакам на луѓето да им се допаѓаат моите фотографии, луѓето од мојата земја, на голобрадите адолесценти, мајките со две деца, возрасните луѓе исцедени од индустријата, на младата девојка што постојано се гледа во огледало. Бидејќи тие се оние што знаат...“

Обземен од страста, силната желба и примарните сексуални на-

гони на човекот, овој голем чешки автор е значаен и автентичен по специфичниот театарски приказ, заткулисниот и возбудлив живот што го исполнува со развратно искуство, гротескни алегории на човечките слабости и фантазии кои зборуваат за нивната вредност и спојување со тековите на модерната еротска фотографија. Воедно, важноста на оваа духовна и инвентивна личност се состои во тоа што во секој фрагмент од сликите на пр.: „Победа“, „Пиета“, „Кажми огледало“, „Портрет на маж“, „Длабока верност“ и др., одекнува едно ехо од неговото дотравно студио, во кое во перфектната сопствена изолација и смело креирање, ги бере плодовите на својата уметност, како и на вредноста на изворедната техника таблеауц вивиант, француски збор што во превод значи „жива слика“. Попрецизно, терминот опишува техника на впечатливо наместена група актери или модели на уметноста кои се внимателно поставени да позаираат во еден амбиент и се осветлуваат со светло што се применува на филм, телевизија, на сцена и сл. Творечкиот опус на Саудек, несомнено, претставува богат трезор не само за неговата домашна публика, туку и за светската културна и уметничка јавност во која најчесто се наоѓа клучот на вистинскиот критичарски збор што ги отвора вратите на современата ликовна уметност.